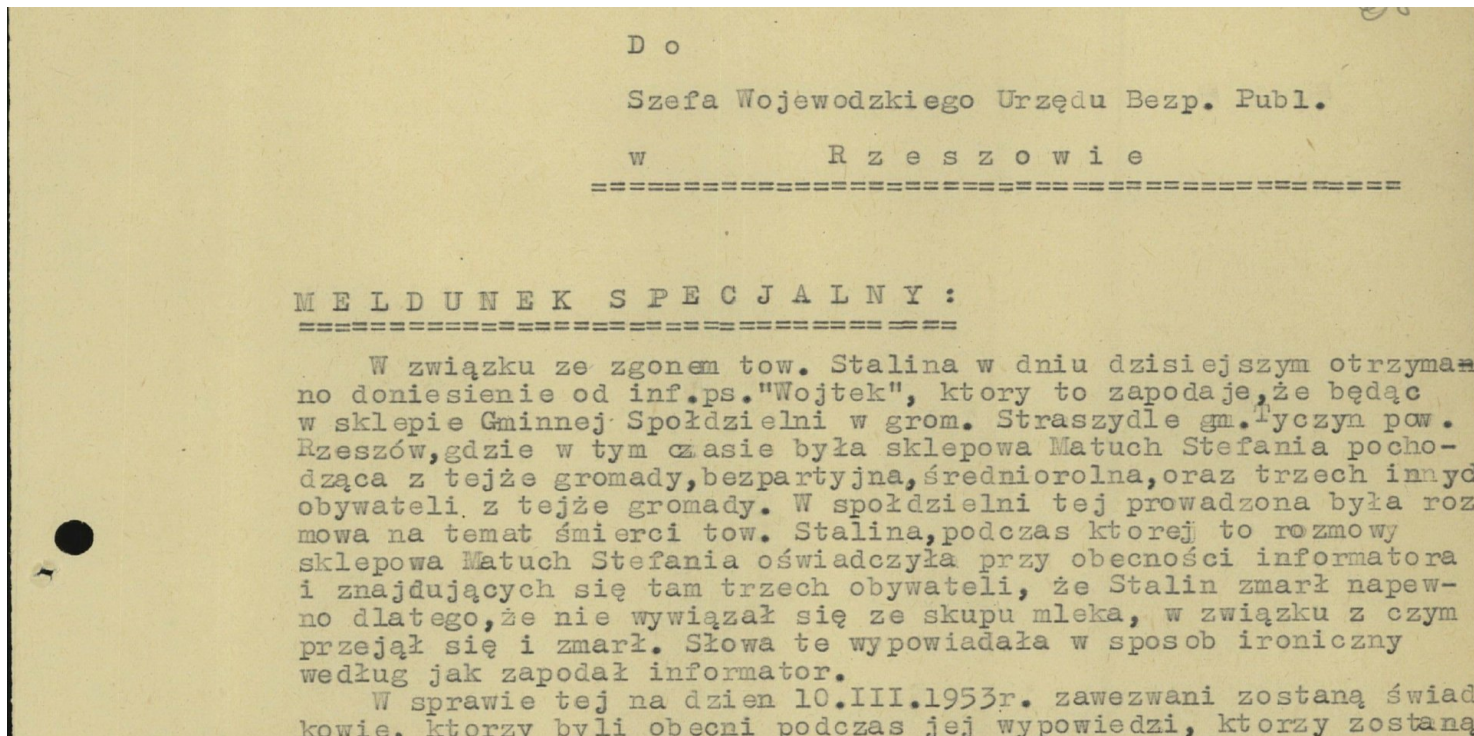

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/jozef-stalin/79433,Reakcja-mieszkancow-województwa-rzeszowskiego-na-smierc-Jozefa-Stalina.html>

ARTYKUŁ

Reakcja mieszkańców województwa rzeszowskiego na śmierć Józefa Stalina

OKRES HISTORYCZNY

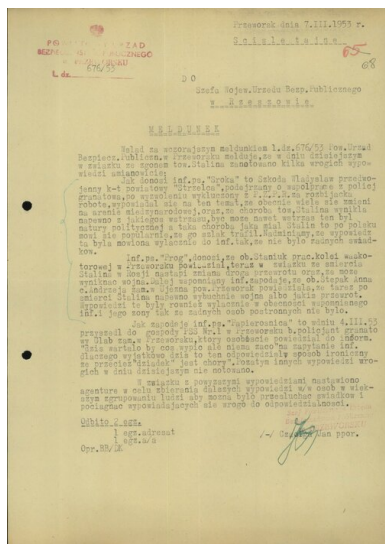
(1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: MARCIN BUKAŁA 05.03.2021

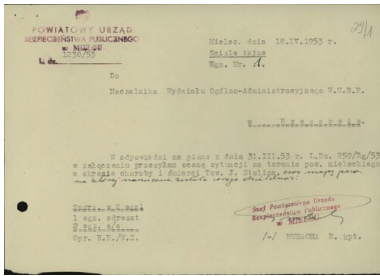
5 marca 1953 r. zmarł Józef Stalin. Władze partyjne i państwowe w PRL poinformowały niezwłocznie o jego śmierci. Rozpoczęły żałobną kampanię, w której chcąc nie chcąc uczestniczyć musieli Polacy, w tym mieszkańcy

województwa rzeszowskiego.

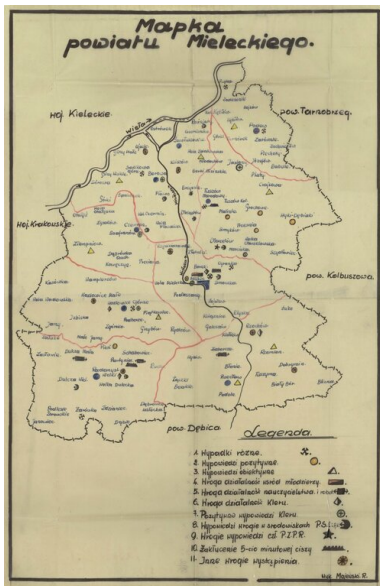
Obszerna informacja o śmierci Józefa Stalina została opublikowana w „Nowinach Rzeszowskich”, organie prasowym KW PZPR w Rzeszowie, zarazem jedynym dzienniku w województwie rzeszowskim. Na pierwszej stronie widniał artykuł *Józef Stalin nie żyje* oraz przekłady komunikatów KC KPZR, Rady Ministrów i Prezydium Rady Najwyższej ZSRS. Na kolejnych stronicach zaś zamieszczone zostały oficjalne odezwy KC PZPR, Rady Ministrów PRL i Rady Państwa, wyrażające solidarność z pogrążonymi w żałobie narodami ZSRS oraz deklarujące gotowość rozwijania „wiecznie żywych” idei Stalina.

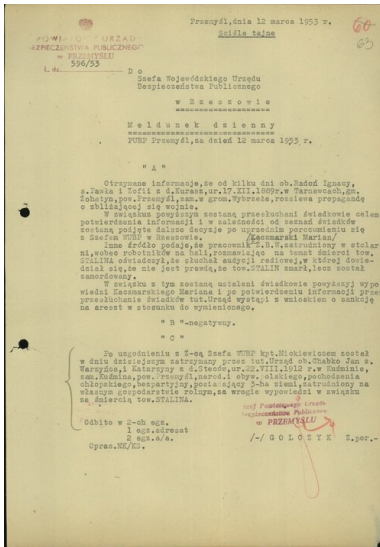
...choroba tow. Stalina wynikała napewno z jakiegoś wstrząsu, byc może nawet wstrząs ten był natury politycznej a taka choroba jaką miał Stalin to po polsku mówi się popularnie, że go szlak trafił..., do Szefa WUBP w Rzeszowie melduje Czapiga, podporucznik, Szef PUBP w Przeworsku. Z zasobu IPN

...przesyłam ocenę sytuacji na
terenie... Z zasobu IPN

...pow. mieleckiego..., Rubacha,
kapitan, Szef PUBP w Mielcu. Z
zasobu IPN

...oświadczył, że słuchał audycji radiowej, w której dowiedział się, że nie jest prawdą, że tow. STALIN zmarł, lecz został zamordowany..., do Szefa WUBP w Rzeszowie melduje Golczyk, porucznik, Szef PUBP w Przemysłu. Z zasobu IPN

Wieloletnia indoktrynacja i zastraszenie społeczeństwa przynosiło efekt. Znalazło to potwierdzenie na masówkach organizowanych w różnych miejscach Rzeszowszczyzny, na których zdarzały się przypadki autentycznego oplakiwania zmarłego.

Oficjalna żałoba

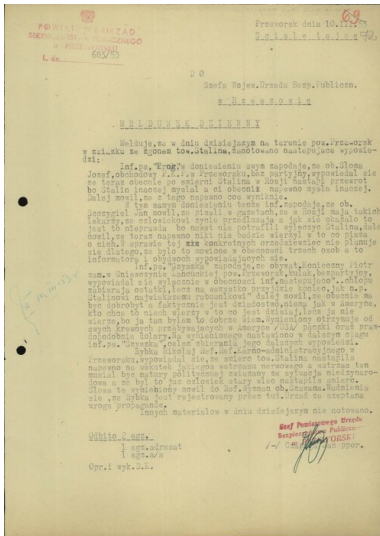
Nastroje społeczne w województwie rzeszowskim wywołane zgonem przywódcy ZSRS były generalnie spokojne. Partie polityczne, organy władzy oraz istniejące organizacje starały się mobilizować mieszkańcy regionu do opłakiwania człowieka, który według propagandy przyniósł „wyzwolenie” z hitlerowskiej niewoli i stał „na straży światowego pokoju”. Wieloletnia indoktrynacja i zastraszenie społeczeństwa przynosiło efekt. Znalazło to potwierdzenie na masówkach organizowanych w różnych miejscach Rzeszowszczyzny, na których to zdarzały się przypadki autentycznego opłakiwania zmarłego. Od 5 do 9 marca (dzień pogrzebu Stalina) w samym tylko powiecie brzozowskim odbyło się 67 wieców i apeli, z czego 50 na wsiach, 11 w instytucjach państwowych, 3 w PGR. Łącznie uczestniczyło w nich 3 852 osób.

Oficjalna akademie żałobna z udziałem przedstawicieli władz partyjnych i administracyjnych województwa odbyła się w Domu Kultury w Rzeszowie. Uczestniczyli w niej I sekretarz KW PZPR Arkadiusz Łaszewicz, przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wacław Różga, Antoni Niemiec, członek prezydium WK ZSL, przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Frontu Narodu Józef Tkaczow, przedstawiciele ZMP oraz miejscowa ludność. Poza standardowymi propagandowymi wystąpieniami wychwalającymi „zastugi” Stalina, uchwalono rezolucję, w której zapewniano o wzmocnieniu czujność wobec wymyślanego imperialistycznego zagrożenia. Zadeklarowano również intensyfikację działań w dziedzinie gospodarczej i społecznej.

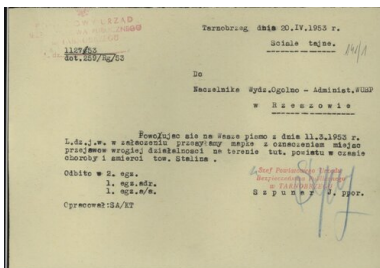

Powiat niski wobec śmierci

Stalina (wg UB). Z zasobu IPN

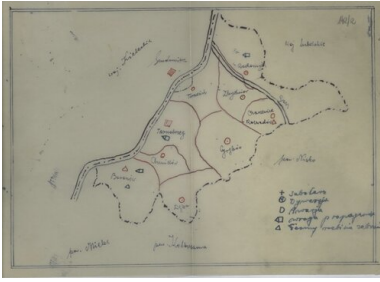

...mówił, że pisali w gazetach, że w Rosji mają takich lekarzy, że człowiekowi życie przedłużają a jak się okazało to jest to nieprawda, bo nawet nie potrafili wyleczyć Stalina..., do Szefa WUBP w Rzeszowie melduje Czapiga, podporucznik, Szef PUBP w Przeworsku. Z zasobu IPN

...przesyłamy mapkę z oznaczeniem miejsc przejawów wrogiej działalności na terenie tutaj powiatu w czasie choroby i śmierci tow. Stalina... Z zasobu IPN

...powiat tarnobrzeczki wobec śmierci Stalina (wg UB): do WUBP w Rzeszowie melduje Szpunar, podporucznik, Szef PUBP w Tarnobrzegu. Z zasobu IPN

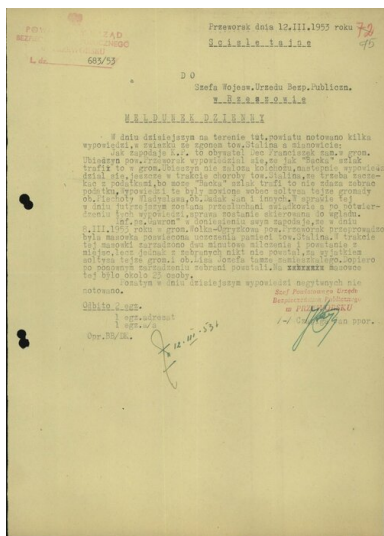
Przedstawiciele partii politycznych starali się wykorzystać sytuację do zmobilizowania ludności do kolejnych świadczeń gospodarczych na rzecz państwa oraz do współzawodnictwa pracy. Oficjalna propaganda podkreślała, że chłopcy z województwa rzeszowskiego zobowiązali się m.in. do likwidacji odłogów, wykonania prac melioracyjnych, przyspieszenia akcji siewnej, zwiększenia kontraktacji trzody chlewnej oraz podniesienia wydajności produkcji zboża o jeden kwintal, a buraków cukrowych o 20 kwintali z hektara. „Nowiny Rzeszowskie” informowały o deklaracjach produkcyjnych pracowników z Huty Stalowa Wola, Sanockiej Fabryki Wagonów, Kopalni Krośnieńskiego Kopalnictwa Naftowego oraz Zespołu Gorlickiego Kopalnictwa Naftowego. Zobowiązania społeczne składali również mieszkańcy całych wsi.

W kilkunastu kościołach regionu nie uczczono Stalina biciem dzwonów, mimo przyzwolenia bp. Bardy. Nie były one m.in. w Rozwadowie, Uhercach, Lubaczowie, Strzyżowie, Majdanie Kolbuszowskim, Haczowie, Wesołej, Krygu, Wójtowej i Zagórzanach.

Przebieg uroczystości żałobnych oraz skala przyjętych zobowiązań gospodarczych tylko pozornie świadczyły o identyfikowaniu się społeczeństwa ze zmarłym Stalinem oraz z hołdującą mu PZPR. Świadomość tego obecna

była wśród funkcjonariuszy UB, którzy rozpoznawali rzeczywiste nastroje społeczne. Chcąc wyeliminować możliwość pojawienia się „wrogich” ekscesów oraz komentarzy, które mogłyby zakłócić żałobę, 5 marca zastępca szefa WUBP w Rzeszowie, kpt. Artur Mickiewicz wydał rozkaz gotowości bojowej dla UB, MO i ORMO. 6 marca 1953 r. w WUBP w Rzeszowie odbyła się odprawa z udziałem szefów powiatowych urzędów bezpieczeństwa, na której przyjęty został „Plan zabezpieczenia uroczystości związanych z pogrzebem Tow. Stalina”. Szef WUBP ppłk Franciszek Szlachcic, zgodnie z wytycznymi z MBP, wprowadził stan podwyższonej gotowości.

Zachowane meldunki UB – poza wiadomościami o oficjalnych masówkach i wiecach – dostarczają również informacji o krytycznych opiniach, a nawet przypadkach antystalinowskich wystąpień mieszkańców województwa rzeszowskiego. W powiecie dębickim, na stacji kolejowej w Witkowicach ktoś napisał zdanie „Precz z komunizmem, niech żyje Truman, czekamy przyjscia”, na wydziale Hartowni w Hucie Stalowa Wola w toalecie nieznanym autorowi wykonał napis „Zmarł morderca na Kremlu, zbliża się dzień wyzwolenia”. W świetlicy w Cewkowie w powiecie lubaczowski nieznaną osobą wykonano napis „Stalin zdechł”.

...wypowiedział się, jeszcze w trakcie choroby tow. Stalina, że trzeba zaczekać z podatkami, bo może "Baćka" szlak trafi..., do Szefa WUBP w Rzeszowie melduje Czapiga, podporucznik, Szef PUBP w Przeworsku. Z zasobu IPN

WYJAŚNIENIE

156/A

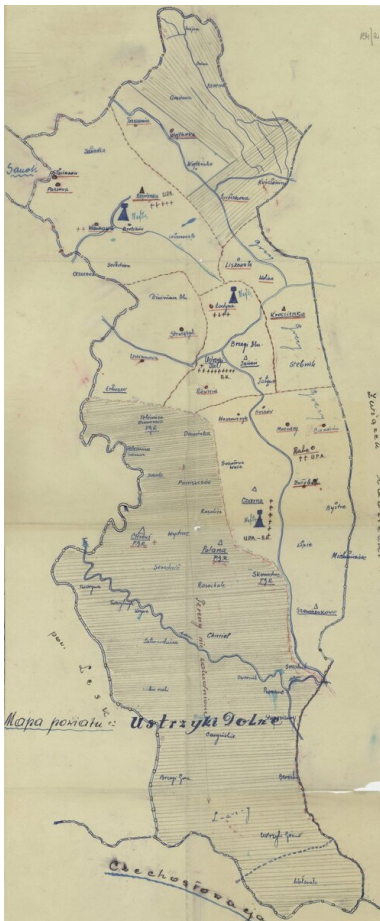
Do sporządzonej mapy pow. ustrzyckiego odnośnie nasilenia wrogiej propagandy w związku ze śmiercią tow. Stalina.

- 1/ Zakresłony teren pow. ustrzyckiego jest nieliczonym.
- 2/ Wroga działalność tj. namotowa wyjedn. wrogiej propagandy w związku ze śmiercią tow. Stalina są wyłącznie w Okresie krzyżakami tj. na leśny wyjazd wrogiej propagandy, chociaż jeden krzyżak, przy tym są zaznaczone wrota środkowe jak Ustr. 1 i Ustr.
- 3/ Rany. Pow. wrogiej działalności jak propaganda na terenie pow. ustrzyckiego nie notowano, to też nie Okresie nie umieszczono.
- 4/ Podkreślone czerwono nazwy громад, to spółdzielnie produkcyjne.

Szef PUBP w Ustrzykach Doln.
1- / Szymański

Ustrzyki Dolne dnia 14.IV.55 r.

**Szymański, podporucznik, Szef
PUBP w Ustrzykach Dolnych,
objaśnia... Z zasobu IPN**

**...mapkę przejawów „wrogich”
(wg UB) reakcji w powiecie
ustrzyckim wobec śmierci Stalina.
Z zasobu IPN**

Przebieg uroczystości żałobnych i skala przyjętych zobowiązań gospodarczych tylko pozornie świadczyły o identyfikowaniu się społeczeństwa ze zmarłym Stalinem oraz z hołdującą mu PZPR. Świadomi tego byli funkcjonariusze UB, którzy rozpoznawali rzeczywiste nastroje społeczne.

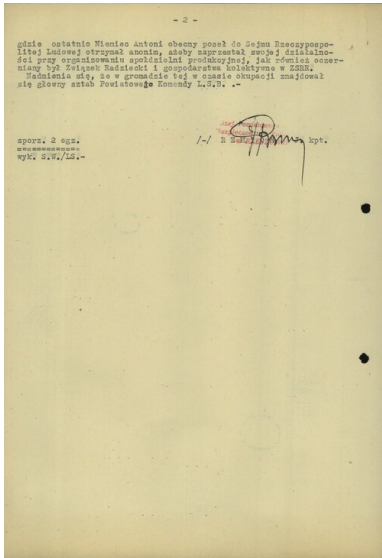
Pogrzeb Stalina

W dzień pogrzebu Józefa Stalina 9 marca 1953 r. w województwie rzeszowskim nie zanotowano poważnych ani masowych zakłóceń. Jednie w niektórych wsiach w powiatach: brzozowskim, lubaczowskim i sanockim, niedoinformowana ludność nie przestrzegała 5-minutowej przerwy w pracy, uchwalonej przez Ogólnonarodowy Komitet Uczczenia Pamięci Towarzysza Stalina. W kilkunastu kościołach w regionie nie uczczono Stalina biciem kościelnych dzwonów, pomimo że 7 marca przyzwolenie na to dał miejscowy biskup Franciszek Barda. Dzwony nie były m.in. w Rozwadowie (pow. tarnobrzeski), Uhercach (powiat leski), Lubaczowie, Strzyżowie, Majdanie Kolbuszowskim (powiat kolbuszowski), Haczowie i Wesołej (powiat brzozowski) oraz Krygu, Wójtowej i Zagórzanach (powiat gorlicki).

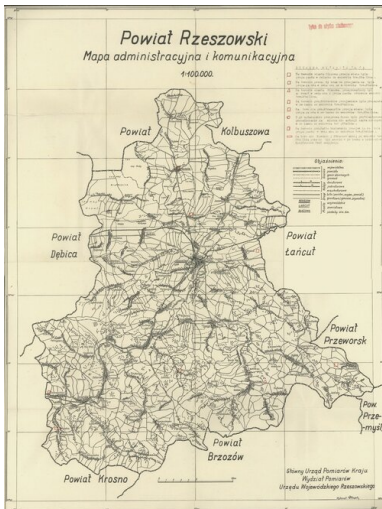
W kwietniu 1953 r. funkcjonariusze WUBP przeanalizowali skalę „wrogiej działalności” w okresie żałoby po śmierci Stalina. Odnotowali 241 krytycznych wypowiedzi oraz takie „wykroczenia” jak: niewykonanie zarządzeń władz – 7 przypadków, zbiorowe słuchanie audycji zagranicznych – 5 przypadków, anonimy z pogrózkami – 2 przypadki, sporządzenie wrogich napisów – 1 przypadek oraz 26 innych incydentów.

Remion, kapitan, Szef PUBP w Rzeszowie... Z zasobu IPN

...objaśnia... Z zasobu IPN

...mapkę przejawów reakcji na śmierć Stalina (wg UB) w powiecie rzeszowskim. Z zasobu IPN

COFNIJ SIĘ